

DET KONGELIGE AKADEMI FOR DE SKØNNE KUNSTER
AKADEMIRAADET

Til Justitsministeriet

strafferetskontoret@jm.dk.

Til Kulturministerien

Min@kum.dk

Folketingets kulturordførere

København den 13. november 2023

(25.08.23)

Akademiraadets bemærkninger til regeringens reviderede lovforslag af 27. oktober 2023 om forbud mod utilbørlig behandling af skrifter med væsentlig religiøs betydning for et anerkendt trossamfund

I regeringens nu fremsatte reviderede lovforslag til ændring af straffeloven er der sket en række væsentlige positive ændringer, set ud fra et kunstnerisk perspektiv. Dog er der stadig nogle centrale problemer i lovforslaget. Problemer som i særlig grad har betydning for billedkunsten.

Regeringen fremsatte 1. sept. i år et forslag til ændring af straffeloven (Forbud mod utilbørlig behandling af genstande med væsentlig religiøs betydning for et anerkendt trossamfund).

I forlængelse af en række høringssvar og bred offentlig debat, har regeringen nu fremsat et revideret lovforslag, som bl.a. afgrænser loven til nu kun at omhandle utilbørlig behandling af *skrifter* med væsentlig religiøs betydning for et anerkendt trossamfund.

Regeringens tidligere fremsatte lovforslag

Fordi lovforslaget i første omgang direkte beskrev grænserne for den kunstneriske ytringsfrihed i forhold til behandlingen af religiøse genstande i kunstnerisk øjemed, skrev Akademiraadet et uopfordret høringssvar (<https://akademiraadet.dk/nyt-lovforslag-hviler-paa-foraeldet-kunstsyn/>), der pegede på en række alment anerkendte værker – danske og udenlandske – som eksempler på kunst, som en vedtagelse af lovforslaget potentielt ville gøre strafbare at skabe i fremtiden. Pointen i Akademiraadets høringssvar var, at lovforslaget i sit sprogbrug og beskrivelse af f.eks. hvilke typer kunstnerisk praksis, der er acceptabel, hvilede på "et forældet kunstsyn, som ikke svarer til den måde store dele af kunsten udfolder sig på i dag".

Nyt revideret lovforslag

I regeringens nu fremsatte reviderede lovforslag, er der, efter Akademiraadets opfattelse, sket en række væsentlige positive ændringer, set udfra et kunstnerisk perspektiv. Dog er der stadig nogle centrale problemer i lovforslaget. Problemer, som i særlig grad har betydning for billedkunsten. I det flg. vil Akademiraadet beskrive problemerne og også pege på mulige løsninger.

Kunstarternes forskellighed

Når lovforslaget sonderer mellem om den utilbørlige behandling (af væsentlige religiøse skrifter) udgør *den eneste, den centrale* eller *en mindre del* af en kunstnerisk fremstilling, så har dette primært en positiv betydning for film- og scenekunsten. Det er også disse kunstarter, der henvises til i lovforslagets bemærkninger. Her beskrives det bl.a., at det ikke vil være strafbart at brænde et skrift med væsentlig religiøs betydning af i forbindelse med optagelsen af en scene i en spillefilm eller under en koncert eller opera.

Denne sondring, mener Akademiraadet er upræcis. For der er med denne afgrænsning en risiko for, at helt almindelige billedkunstneriske værktøjer, som f.eks. performance, installationer og mixedmedia dermed får indskrænket deres kunstneriske udfoldelsesmuligheder, fordi de typisk ikke udfolder sig over et længere tidsrum, som f.eks. en film eller et teaterstykke gør, men netop er kendetegnet ved at være mere afgrænset i tid og rum. Det, der f.eks. i et to timers teaterstykke udgør en lille scene, vil ofte i en billedkunstnerisk performance fremstå som selve værket.

Den kunstneriske ramme

Den samme problemstilling knytter sig til lovforslagsbemærkningerne om den kunstneriske ramme og kontekst, som fremstillingen (som det kaldes i lovforslaget) foregår i. Hvis kunsten præsenteres et sted og for et publikum, som i forvejen har interesse for og er vant til at opleve kunst, så kan dette indgå i vurderingen af, om kunsten er strafbar. Hvilket i praksis betyder, at kunsten helst kun bør henvende sig til et allerede etableret kunstpublikum. Dette står imidlertid i kontrast til den generelt førte kulturpolitik i disse år, som går ud på det modsatte,- nemlig, at kultur og kunst bør henvende sig bredt inkluderende og til flest mulige befolkningsgrupper.

Intentionen

Grundlæggende har Akademiraadet forståelse for formålet med regeringens lovforslag. Befolkningens sikkerhed og beskyttelsen af den danske stats interesser er naturligvis af allerstørste vigtighed. Samtidig er regeringen tydeligvis også fuldt ud bevidst om, at ytringsfrihed og kunstnerisk ytringsfrihed er en af grundpillerne i det danske demokrati. Balancen mellem sikkerhed og ytringsfrihed skaber imidlertid det dilemma, som ordlyden i det reviderede lovforslag er udtryk for.

Akademiraadet anerkender, at der med det reviderede lovforslag opnås en større grad af balance, fordi det mere præcist beskriver grænserne mellem forhåelse og kunstnerisk udsagn. Det giver kunsten et større rum at udfolde og ytre sig i. Bemærkningerne til lovforslaget lægger på flere måder op til at etablere en sondring, hvor det med andre ord er afgørende, hvilken *intention* der ligger til grund for den evt. utilbørlige behandling af et religiøst skrift. I Akademiraadets øjne er det en afgørende at se på intentionen bag handlingen og at skelne her: er intentionen at forhåne og nedgøre ELLER er der tale om en kunstnerisk intention?

Derfor vil Akademiraadet anbefale, at der i det reviderede lovforslag fokuseres mere på *handlings intention* og, at dette præciseres yderligere i bemærkningerne. Derved kunne dele af de afgrænsende beskrivelser af, *hvornår* en handling er acceptabel som kunstnerisk ytring eller ej, bortfalde.

Kunstnerisk praksis

Samtidig kunne det både være mere præcist og mere hensigtsmæssigt generelt i bemærkningerne at benytte begrebet "kunstnerisk praksis" fremfor "kunstnerisk fremstilling" og "værk". Hvis handlingen vurderes at være del af en kunstnerisk praksis (som strækker sig over tid) og dermed være båret af en kunstnerisk intention, så falder handlingen udenfor lovens formål. Dermed undgår man, at enhver kan påstå, at en given handling er et kunstværk. En kunstnerisk praksis er nemlig pr. definition ikke enkeltstående, men udtryk for en længerevarende og sammenhængende kæde af kunstneriske handlinger båret af en kunstnerisk intention.

Loven i praksis

I sagens natur er det imidlertid svært at afgøre, om en given handling er båret af den ene eller anden intention,- det ved kun den person, der udfører handlingen. Samtidig er "kunstner" ikke en beskyttet titel, ligesom der heller ikke findes en fast definition af hvad "et kunstværk" kan være. Det vil derfor være svært for både politiet og domstolene at afgøre, om en given utilbørlig behandling af et religiøst skrift er at betragte som en del af en kunstnerisk praksis eller som en ren forhånelse eller politisk motiveret provokation.

Faglig vurdering

I tvivlsspørgsmål, om hvorvidt en specifik behandling af et væsentligt religiøst skrift er en del af en kunstnerisk praksis, står Akademiraadet - som statens rådgiver i kunstneriske spørgsmål - til rådighed for en konkret kunstfaglig vurdering.

Akademiraadet stiller sig endvidere til rådighed for yderligere dialog.

Med venlig hilsen
AKADEMIRAADET

